

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گنجان

نشریه کارآفرینی در کشاورزی

جلد پنجم، شماره اول، بهار ۱۳۹۷

<http://jead.gau.ac.ir>

بررسی نیازهای آموزشی دانشجویان کشاورزی در زمینه کارآفرینی (مطالعه موردی: دانشکده کشاورزی دانشگاه بوعلی سینا و کردستان)

* رضا موحدی^۱، فرشته عواطفی اکمل^۲، مینا ضمیری آراسته^۳ و سیده کوثر صالحی^۴

^۱دانشیار، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه بو علی سینا، همدان، ^۲دانش‌آموخته کارشناسی ارشد، گروه ترویج و آموزش کشاورزی،

دانشگاه بو علی سینا، همدان، ^۳دانش‌آموخته کارشناسی ارشد، گروه اقتصاد کشاورزی، دانشگاه کردستان، سنندج،

^۴دانش‌آموخته کارشناسی ارشد، کارشناس علم‌سنجی دانشگاه بوعلی سینا، همدان

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱/۲۱؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۳/۱۰

چکیده

هدف از انجام این تحقیق بررسی نیازهای آموزشی دانشجویان کشاورزی در زمینه کارآفرینی می‌باشد. تحقیق کاربردی حاضر از نوع توصیفی است که به شیوه پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری این مطالعه دانشجویان سال آخر کلیه رشته‌های کشاورزی در دانشگاه بو علی سینا و کردستان در سال ۱۳۹۵ بود. نمونه‌گیری به شیوه تمام شماری بود ($n=157$). در این پژوهش جهت بررسی نیازهای آموزشی دانشجویان در زمینه آموزش کارآفرینی، از روش متداول نیازسنجی یعنی مقایسه وضعیت موجود و مطلوب در سه سطح دانش، نگرش، و مهارت استفاده شده است. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه ساختار یافته بود که شامل چهار بخش اطلاعات فردی، نیازهای دانشی دانشجویان در زمینه کارآفرینی، نیازهای گرایشی و نیازهای مهارتی در زمینه کارآفرینی و راه‌اندازی کسب و کار بود که روایی محتوایی آن توسط تعدادی از متخصصین کشاورزی مورد تأیید قرار گرفت و پایایی آن نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ سنجیده شد که برای هر سه سطح مورد سنجش (دانش، نگرش، و مهارت) بالاتر از ۰/۸ بود. پس از جمع‌آوری داده‌ها و کدگذاری از نرم‌افزار SPSS18 برای تجزیه و تحلیل داده‌ها برگرفته شد. نتایج نشان داد بالاترین اولویت نیازهای دانشی دانشجویان کشاورزی مورد مطالعه مربوط به آشنایی با قوانین و مقررات راه‌اندازی کسب و کار جدید، شناخت منابع اطلاعاتی مختلف جهت تدوین یک طرح کسب و کار و آشنایی با مسایل عملی کارآفرینی بوده است. در بخش نیازهای نگرشی بالاترین اولویت‌ها نیاز به دانش کارآفرینی و شرکت در نشست‌های کارآفرینی با حضور کارآفرینان بود. در بخش نیازهای مهارتی بالاترین اولویت‌ها مربوط به توانایی جذب سرمایه و توانایی دسترسی به تسهیلات بانکی بود.

واژه‌های کلیدی: نیازسنجی، کارآفرینی، دانشجویان کشاورزی

*مسئول مکاتبه: r.movahedi@basu.ac.ir

مقدمه

آموزش کارآفرینی به‌ویژه در نظام آموزش عالی، از جمله اقدامات راهبردی برای رشد و توسعه کارآفرینی به حساب می‌آید. مطالعات در این باره نشان داده که آموزش‌های کارآفرینی توانسته افراد را مسئولیت‌پذیرتر بارآورده و آن‌ها را تبدیل به کارآفرین یا متفکران کارآفرینی کرده و در چالش‌های کسب و کار، موفق و خطرپذیر کند، در نتیجه نرخ بیکاری و شکست کسب و کارها نیز کم‌تر شود (آراستی و همکاران، ۱۳۹۰). نظر به این که یکی از چالش‌های پیش روی جوامع مختلف، دانش‌آموختگان فاقد توانایی‌های فردی و مهارت‌های لازم برای راه اندازی کسب و کار مناسب است؛ آموزش کارآفرینی می‌تواند یکی از اثرگذارترین شیوه‌ها برای ورود آسان دانش‌آموختگان به بازار کار باشد. بنابراین، آماده‌سازی دانش‌آموختگان دانشگاهی با استفاده از ابزار آموزش کارآفرینی امری ضروری است. در این راستا، آماده‌سازی دانش‌آموختگان باید در همه حیطه‌های دانشی، مهارتی و نگرشی مرتبط با کارآفرینی و در حین تحصیل انجام شود تا روح کارآفرینی در دانشگاه‌ها پرورش داده شود (موحدی و همکاران، ۱۳۹۳). از آنجا که کارایی و اثر بخشی بیشتر برنامه‌های آموزش کارآفرینی در گرو نیازسنجی آموزشی است (میرزاییگی، ۱۳۹۲)؛ شناخت و تحلیل نیازهای آموزشی در زمینه کارآفرینی، پیش‌نیاز یک نظام آموزشی موفق خواهد بود (LaVelle and Donaldson, 2010). تعیین نیازهای آموزشی اولین گام برنامه‌ریزی آموزشی محسوب می‌شود و اگر به درستی انجام گیرد، زمینه برای حرکت درست سایر عناصر برنامه در حین اجرا مهیا می‌گردد و در نتیجه مبنای دقیق‌تری جهت تضمین کیفیت و اثربخشی برنامه آموزشی به‌دست می‌آید (Jason, 2011). همچنین نیازسنجی سبب می‌شود هدف‌های دوره

طوری تنظیم شود که بیشترین ارتباط را با فعالیت‌های حرفه‌ای شرکت‌کنندگان داشته باشد و این هدف‌ها با فعالیت‌های انجام گرفته در دوره قابل دستیابی باشد. در واقع، نیازسنجی ابزاری برای برنامه‌ریزی آموزشی می‌باشد و به‌وسیله آن، مدیران و طراحان برنامه‌های آموزشی می‌توانند در مورد جنبه‌های مختلف یک برنامه، از جمله ضرورت طراحی یک دوره آموزشی، بهبود شیوه‌های ارایه مفاهیم و حتی تعیین موضوعات یک دوره تصمیم‌گیری کنند (کردنائیچ و همکاران، ۱۳۹۱). در همین راستا محققان متعددی نیازسنجی را پیش از طراحی و اجرای هر برنامه آموزشی برای دانشجویان و مدرسان به‌منظور ارتقای دانش و مهارت حرفه‌ای آنان لازم و ضروری می‌دانند (Hung et al., 2012; Iqbal and Ahmad Khan, 2011; Rabinson, 2009; Lee et al., 2007 و فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۸).

نیازسنجی یک فرآیند نظام‌دار جهت تعیین هدف‌ها و آنچه که باید باشد، تشخیص تفاوت بین وضعیت موجود و وضعیت مطلوب و تعیین اولویت‌های آموزشی است. وضعیت موجود در مبحث نیازسنجی عبارتست از توانایی‌ها و آمادگی‌های هر فرد برای انجام کار. در حالی که وضعیت مطلوب، عبارت است از مجموع توانمندی‌ها و مهارت‌هایی که هر فرد در شغل ویژه‌ای بر اساس آرمان‌ها و ایده‌آل‌های سازمان باید دارا باشد. نیازسنجی می‌تواند توسط مقامات آموزشی و محلی، مدارس و دانشگاه‌ها و مؤسسات در سطح جامعه محلی انجام شود (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۸). یکی از دلایلی که ضرورت تعیین نیازهای آموزشی را توجیه می‌کند آن است که تا سرحد ممکن اطمینان حاصل شود که هم محتوی و روش‌های آموزشی، و هم سطحی که برای تدریس موضوع انتخاب شده، مناسب‌ترین باشد (عمانی و چیدری، ۱۳۸۱). مطالعات نشان می‌دهد که بین

کارشناسی ارشد مهندسی برق دانشگاه تهران در زمینه کار آفرینی انجام شد مهم‌ترین آموزش‌هایی که در زمینه کار آفرینی لازم است عبارتند از: در زمینه تمایل به ایجاد کسب و کار جدید: شناسایی فرصت‌های شغلی و خلاقیت و نوآوری. در زمینه امکان‌سنجی نسبت به ایجاد کسب و کار: تدوین طرح کسب و کار، روش‌های تامین سرمایه و منابع موردنیاز مهارت تصمیم‌گیری. کواری و حسینی (۱۳۹۰) در مورد نیاز سنجی دوره‌های آموزشی موردنیاز پیشنهادی به منظور کارآفرینی در دانش‌آموختگان جنوب کشور پرداختند که نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که بین آموزش‌های نظری و نیازهای شغلی افراد مورد مطالعه تفاوت وجود دارد. رضایی و همکاران (۱۳۹۱) به شناسایی و اولویت‌بندی نیازهای آموزشی دانشجویان کارشناسی ارشد رشته‌های کشاورزی دانشگاه زنجان در زمینه کارآفرینی پرداختند. یافته‌های پژوهش آن‌ها نشان داد که شش عامل بررسی شده به ترتیب شامل دانش کارآفرینی، مهارت‌های عمومی، قوانین و مقررات، شایستگی‌های شغلی، تدوین طرح کسب‌وکار و مهارت‌های مدیریتی با تبیین ۶۶/۱ درصد از واریانس کل، اولویت‌های نیازهای آموزشی دانشجویان کشاورزی در زمینه کارآفرینی بودند.

رحمانی و همکاران (۱۳۹۲) به بررسی نیازهای آموزشی فارغ‌التحصیلان کشاورزی در برخی از مهارت‌های پایه مدیریت و راه‌اندازی کسب و کار پرداختند، در این تحقیق مهارت‌های مورد نیاز برای مدیریت و راه‌اندازی کسب و کار به چهار دسته مهارت‌های کارآفرینی ارتباطی و گروهی - بازاریابی و مهارت‌های مدیریتی تقسیم گردید و در آخر مهارت‌های موردنیاز از دید دانش‌آموختگان تعیین گردید. پژوهشی که خالدی و همکارانش (۱۳۹۳) به تبیین نیازهای آموزشی دانشجویان کشاورزی در زمینه

نیازهای بازار کار و آنچه دانشجویان در دوران تحصیل آموزش می‌بینند فاصله وجود دارد و بیکاری به‌خصوص در میان دانشجویان کشاورزی در حال افزایش است. بنابراین نیاز به ایجاد مشاغل جدید و خود اشتغالی و مشاغلی که در آن فرد مالک کار خود است بیشتر احساس می‌شود. مسئله بیکاری به عنوان مانعی در مسیر توسعه کشورهای در حال توسعه و یکی از عمده‌ترین چالش‌های اقتصادی، اجتماعی و از مهم‌ترین تهدیدات برای امنیت غذایی و توسعه ملی کشورها محسوب می‌شود (Anderson, 2001). آموزش کار آفرینی می‌تواند یکی از اثر گذارترین شیوه‌ها برای انتقال آسان جمعیت دانش‌آموختگان به بازار کار باشد (سعیدی مهرآباد و مهدی، ۱۳۸۷). با توجه به اهمیت این موضوع در کشور ایران نیز در چند سال اخیر دانشگاه‌ها به آموزش کارآفرینی روی آورده‌اند و فعالیت‌های متعددی را به منظور آموزش کار آفرینی و تقویت دانش، توسعه و تغییر در گرایش، دانش و مهارت دانشجویان انجام داده‌اند (آراستی و همکاران، ۱۳۹۰). بنابراین نقش دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی در آموزش مهارت‌های لازم به دانش‌آموختگان کشاورزی در راه‌اندازی کسب و کار جدید بسیار حائز اهمیت است. شواهد مؤید عدم وجود انجام یک مطالعه جامع علمی قبلی در رابطه با نیاز سنجی آموزشی دانشجویان کشاورزی در زمینه کارآفرینی در جامعه مورد مطالعه می‌باشد. لذا این پژوهش با هدف بررسی نیازهای آموزشی دانشجویان کشاورزی در زمینه کار آفرینی و ایجاد کسب و کار انجام شده است. در ابتدا به بررسی نتیجه چند تحقیق در مورد نیاز سنجی آموزشی در زمینه کارآفرینی که طی سال‌های اخیر انجام شده‌اند می‌پردازیم. طی پژوهشی که توسط احمدی و شرفی (۱۳۹۱) با موضوع بررسی نیازهای آموزشی دانشجویان دوره

کارآفرینی و خوداشتغالی بودند. نتایج تحقیق کراری و عزیز (۱۳۹۴) نشان داد شاخص‌های «داشتن دانش بازاریابی و فروش»، «توانایی شناسایی و تعریف نیازهای آینده در بازار و صنعت»، «توانایی سازماندهی منابع تکنولوژیکی»، «داشتن دانش مالی و حسابداری»، «داشتن شناخت قوانین کسب و کار»، «توانایی به‌کارگیری روش‌های مختلف برای بهره‌برداری از فرصت‌های بازار»، «داشتن تحمل ابهام»، دارای بیشترین اولویت نیازسنجی بین شاخص‌های مورد بررسی بوده‌اند.

پوستیکو (Postigo, 2002) نیازهای آموزشی دانشجویان در زمینه کارآفرینی را اولویت‌بندی کرد که مهم‌ترین نیازها براساس نتایج تحقیق او عبارت بودند از: مقدمه‌ای بر کارآفرینی و کسب و کار، خلاقیت و نوآوری، کارآفرینی اجتماعی، امور مالی و سرمایه‌گذاری، طرح کسب و کار و مدیریت واحدهای شغلی. از نظر ریچارد و توچ (Reichert and Tauch, 2003) بهبود اشتغال دانش‌آموختگان در طی دروس دانشگاهی از راه‌هایی مثل ایجاد تفکر انتقادی - حل مسئله - تفکر استدلالی - توانایی بحث و تبادل نظر توانایی تعامل اجتماعی به دست می‌آید بازار کار علاوه بر دانش نظری نیازمند دانش عملی، تجربه و توان مدیریتی است. نتایج مطالعه سانچز (Sánchez, 2011) نشان داد که خودباوری، خطرپذیری، پشتناز بودن و قصد خود اشتغالی به طور مشخصی بعد از برنامه‌های آموزش کارآفرینی نسبت به قبل از برنامه‌های آموزشی افزایش یافت. فایول (Fayolle, 2015) به بررسی نقش برنامه‌های آموزش کارآفرینی بر نگرش و قصد کارآفرینان پرداخت، نتایج مطالعه او نشانگر آن است که دانش آموزانی که به طور قابل توجهی در معرض آموزش کارآفرینی قرار داشتند نسبت به سایر دانش‌آموزان دارای نگرش مثبتی به کارآفرینی بودند. چادری و جین (Chaudhary and Jain, 2017) به بررسی تأثیر آموزش کارآفرینی

وظایف تجاری کارآفرینی پرداختند که طی این پژوهش ۵۶ موضوع آموزشی دارای بالاترین اولویت بود که از بین آن‌ها مهم‌ترین اولویت‌ها عبارت بودند از: ایجاد ایده تولیدات و خدمات جدید، تدوین طرح تجاری و تعیین بخش‌های مختلف بازار. حسنی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی تحت عنوان موقعیت و مطلوبیت آموزش مهارت‌های کشاورزی سازمان فنی و حرفه‌ای آذربایجان غربی از دیدگاه کارفرمایان، مربیان و کارآموزان دریافتند که از دیدگاه هر سه گروه مورد مطالعه، بین موقعیت و مطلوبیت دوره‌های آموزشی، تفاوت منفی و معناداری وجود داشت. نتایج آن‌ها نشان داد که تمامی کارآموزان به منظور یافتن شغل و حرفه دلخواه خود در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای شرکت می‌کنند و این آموزش‌ها را به‌عنوان منبعی برای کسب درآمد در نظر می‌گیرند.

اسکندری و همکاران (۱۳۹۴) به بررسی کیفیت تدریس و نیازهای آموزشی هنرجویان هنرستان‌های کشاورزی پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان دادند که سه حیطه عمومی، فنی، و حرفه‌ای از مهم‌ترین حیطه‌های آموزش درس‌های عملی در هنرستان‌های کشاورزی به شمار می‌آیند. در این میان، حیطه عمومی در هنرستان‌های کشاورزی اهمیت بیشتری در آموزش درس‌های عملی هنرستان‌های کشاورزی داشتند بررسی نیازهای آموزشی هنرجویان هنرستان‌های کشاورزی نیز نشان داد که وضعیت کنونی هر یک از حیطه‌های سه گانه بالا در حد نامطلوبی بوده و فاصله بسیاری تا دستیابی به کیفیت آموزشی استاندارد در هنرستان‌های کشاورزی مورد ارزیابی وجود دارد.

نتایج پژوهش ریاحی و همکارانش (۱۳۹۶) درباره نیازهای آموزشی زنان روستایی در زمینه دوره‌های مهارتی علمی - کاربردی کشاورزی نشان داد از بین ۱۷ نیاز آموزشی بالاترین اولویت نیاز به ترتیب مربوط به رایانه و اینترنت، شیوه‌های نوین بسته‌بندی،

هدف تحقیق بررسی نیازهای آموزشی مورد نیاز دانشجویان کشاورزی در زمینه کارآفرینی می‌باشد، تحقیق از نوع توصیفی و از نظر چگونگی استفاده از نتایج و یافته‌های تحقیق، پژوهشی کاربردی است. جامعه آماری این مطالعه دانشجویان سال آخر کلیه گرایش‌های مهندسی کشاورزی دانشکده کشاورزی همدان و سنندج در سال ۱۳۹۵ که به روش تمام شماری به تعداد نفر ۱۵۷ انتخاب گردیدند. در این پژوهش جهت بررسی نیازهای آموزشی دانشجویان در زمینه آموزش کارآفرینی، از روش متداول نیازسنجی یعنی مقایسه وضعیت موجود و مطلوب در سه سطح دانش، نگرش، و مهارت استفاده شده است. بر این اساس مهم‌ترین نیازها باتوجه به اختلاف میانگین هر کدام از گویه‌های مورد بررسی به دست آمده است. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه ساختاریافته بود که شامل چهار بخش اطلاعات فردی، نیازهای دانشی دانشجویان در زمینه کارآفرینی، نیازهای گرایشی و نیازهای مهارتی در زمینه کارآفرینی و راه‌اندازی کسب و کار بود که روایی محتوایی آن توسط تعدادی از متخصصین در حوزه ترویج و آموزش کشاورزی و توسعه روستایی بررسی و پایایی آن نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ سنجیده شد که برای هر سه سطح مورد سنجش (دانش، نگرش، و مهارت) بالاتر از ۰/۸ بود که نشان‌دهنده پایایی پرسشنامه به‌کار گرفته شده می‌باشد. در تحقیق حاضر به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از آماره‌های توصیفی و استنباطی استفاده شده است. در آمار توصیفی از آماره‌هایی نظیر میانگین، میانه، مد، انحراف معیار، کمینه و بیشینه استفاده می‌شود و در آمار تحلیلی برای مقایسه میانگین‌ها از آزمون پارامتریک نظیر t همبسته، برای مقایسه وضعیت موجود و مطلوب نیازهای آموزشی دانشجویان استفاده شده است. پس از جمع‌آوری

بر روی اهداف کارآفرینی کارآفرینان در بین ۱۶۴ نفر از دانشجویان در هند در دو گروه پرداختند. نتایج یافته‌های آن‌ها نشان داد گروه اول که آموزش‌های کارآفرینی را گذرانده بودند، بین سهم آموزش و توسعه مهارت آنان با قصد کارآفرینی رابطه منفی وجود دارد. همچنین نتایج یافته‌های آن‌ها بیانگر رابطه منفی بین سطح آموزش عمومی با قصد کارآفرینانه در بین گروه دوم (گروهی که آموزش‌های کارآفرینی را نگذرانده‌اند) است. عبدالکریم (Abdul Karim, 2016) در تحقیق خود نتیجه می‌گیرد که نیاز آموزشی دانشجویان رشته‌های مهندسی در دانشگاه در زمینه مهارت‌های کارآفرینی شامل مهارت‌هایی مثل اعتماد به نفس، ارتباطات قوی، خلاقیت، خوداشتغالی، مهارت‌های کسب و کار، مدیریت و بازاریابی، حل مساله، قدرت تحلیل، تصمیم‌گیری، خطرپذیری، دانش تخصصی بالا، و مهارت‌های شغلی و حرفه‌ای وسیع است. گومز گوتیرز و گارسون باکوئرا (Gámez, Gutiérrez and Garzón Baquero, 2017) در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که در هر جا که آموزش کارآفرینی مطرح باشد مهم‌ترین نیاز آموزشی یادگیری خطر پذیری، انگیزش، خلاقیت، نوآوری و خلق ایده نو می‌باشد و در سطح دانشگاه کسب مهارت‌های طرح توجیهی کسب و کار از اهمیت بالایی برخوردار است. وارا و همکارانش (Varela et al., 2015) در تحقیق خود اظهار داشتند که دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی در زمینه کارآفرینی باید توانایی آماده‌سازی دانشجویان در زمینه‌هایی مثل ایجاد کسب و کارها و رشد آنها را به خوبی و به اندازه کافی دارا بوده و نیاز است مهارت‌هایی مثل مهارت‌های مدیریتی، مدیریت کسب و کار و مهارت‌های اداری و سازمانی را به خوبی آموزش دهند.

روش‌شناسی تحقیق: پژوهش حاضر از نظر ماهیت از نوع پژوهش‌های کمی محسوب می‌شود و از آنجا که

دانشجویان در زمینه کارآفرینی و راه‌اندازی کسب‌وکار، بررسی نیازهای دانشی آنان در زمینه آموزش کارآفرینی است. در این پژوهش این موضوع در قالب بیست گویه یا مؤلفه مشتمل بر نیازهای دانشی دانشجویان در وضعیت موجود و مطلوب مورد سنجش قرار گرفت و همچنین اختلاف میانگین توسط t همبسته محاسبه گردید. بالاترین اولویت نیازها مربوط به گویه‌های: "آشنایی با قوانین و مقررات راه‌اندازی کسب و کار جدید"، "شناخت منابع اطلاعاتی مختلف جهت تدوین یک طرح کسب و کار" و "آشنایی با مسایل عملی کارآفرینی" به ترتیب با اختلاف میانگین ۱/۳۰، ۱/۲۷ و ۱/۲۳ در بالاترین اولویت‌های نیاز و گویه‌های "آشنایی با مفهوم و تعریف کارآفرینی" و "دانش و اطلاعات درباره ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینان" به ترتیب با اختلاف میانگین ۰/۹۳ و ۰/۹۴ در آخرین اولویت‌های نیاز دانشی دانشجویان می‌باشند.

داده‌ها، برای کدگذاری و تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار Spss18 استفاده شد.

نتایج و یافته‌ها

با توجه به دستاوردهای تحقیق، میانگین سن دانشجویان ۲۳/۱ و کم سن‌ترین ۲۱ و بالاترین آن‌ها ۲۸ سال سن داشتند. از نظر جنسیت ۵۲/۲ درصد دانشجویان خانم بودند. میانگین معدل ۱۵/۶۵ و کم‌ترین و بیشترین معدل به ترتیب ۱۲ و ۱۹ بود. فراوانی دانشجویان بر اساس محل زندگی، ۷۴/۵ شهری و ۲۵/۵ مربوط به دانشجویانی است که سکونت روستایی داشتند. پاسخگویان از گرایش‌های ترویج و آموزش کشاورزی، باغبانی، زراعت و اصلاح نباتات، خاکشناسی، گیاهپزشکی و دام‌پروری مورد بررسی قرار گرفتند که دانشجویان گرایش باغبانی از بیشترین فراوانی (۲۴/۲ درصد) برخوردار بودند. به منظور شناسایی نیازهای آموزشی دانشجویان نیازهای آن‌ها در سه سطح مورد بررسی قرار گرفت. یکی از موارد اثرگذار در بررسی نیازسنجی کارآفرینی

جدول ۱- بررسی میزان نیازهای دانشی دانشجویان کشاورزی.

اولویت	اختلاف میانگین	میانگین مطلوب	میانگین موجود	متغیرها
۱	۱/۳۰	۳/۵۷	۲/۲۷	آشنایی با قوانین و مقررات راه‌اندازی کسب و کار جدید
۲	۱/۲۷	۳/۵۰	۲/۲۳	شناخت منابع اطلاعاتی مختلف جهت تدوین یک طرح کسب و کار
۳	۱/۲۳	۳/۶۹	۲/۴۶	آشنایی با مسایل عملی کارآفرینی
۴	۱/۲۱	۳/۵۱	۲/۳۰	آشنایی با شیوه‌های اخذ وام و تسهیلات از بانک‌ها
۵	۱/۱۹	۳/۴۶	۲/۲۷	آشنایی با مطالب در زمینه قدرت تحلیل- ریسک و شناخت فرصت‌ها
۶	۱/۱۶	۳/۴۵	۲/۲۹	آشنایی با مطالب با توجه به مسائل روز بازار کشاورزی
۷	۱/۱۵	۳/۵۴	۲/۳۹	آشنایی با مفاهیم خلاقیت، نوآوری و ریسک‌پذیری
۸	۱/۱۵	۳/۶۲	۲/۴۷	دانش و اطلاعات درباره ویژگی‌های جمعیت شناختی کارآفرینان
۹	۱/۱۴	۳/۵۵	۲/۴۱	آشنایی با مطالب در زمینه تشخیص مشکلات و حل آن‌ها
۱۰	۱/۱۳	۳/۴۸	۲/۳۵	آشنایی با راه‌های مدیریت و توسعه کسب و کار جدید
۱۱	۱/۱۲	۳/۵۳	۲/۴۱	آشنایی با شیوه‌های بازاریابی محصولات کشاورزی
۱۲	۱/۱۰	۳/۵۲	۲/۴۲	آشنایی با الگوها و مدل‌های مختلف کارآفرینی در جهان
۱۳	۱/۰۸	۳/۶۷	۲/۵۹	آشنایی با سوابق کار آفرینی در ایران
۱۴	۱/۰۵	۳/۳۲	۲/۲۷	آشنایی با شیوه‌های راه‌اندازی و ثبت کسب و کار جدید در زمینه کشاورزی
۱۵	۱/۰۴	۳/۳۵	۲/۳۱	آشنایی با شیوه نگارش و آماده‌سازی طرح کسب و کار
۱۶	۱/۰۲	۳/۴۵	۲/۴۳	آشنایی با روش‌ها و فنون ارتباط با بازار
۱۷	۱/۰۱	۳/۴۳	۲/۴۲	آشنایی با امور مالی، بازاریابی و حسابداری
۱۸	۱/۰۱	۳/۴۷	۲/۴۶	آشنایی با مطالب در زمینه مدیریت واحدهای شغلی
۱۹	۰/۹۴	۳/۶۰	۲/۶۶	دانش و اطلاعات درباره ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینان
۲۰	۰/۹۳	۳/۶۴	۲/۷۱	آشنایی با مفهوم و تعریف کارآفرینی

"شرکت در نشست‌های کارآفرینی با حضور کارآفرینان" با ضریب تغییرات ۰/۳۱۳ به ترتیب در رتبه‌های اول و دوم قرار دارند. به عبارت دیگر این موارد از اهمیت بالاتری برخوردار هستند. همچنین، گویه‌های "اطلاع از فعالیت‌های مراکز کارآفرینی" با ضریب تغییرات ۰/۳۹۷ و "گذارندان چند واحد درسی کارآفرینی به صورت اجباری" با ضریب تغییرات ۰/۴۱۲ به ترتیب در رتبه‌های آخر قرار دارند.

این بخش به تحلیل وضعیت موجود میزان نگرش و علاقه دانشجویان به آموزش در زمینه کارآفرینی و اولویت‌بندی فعالیت‌های مختلف علائق آموزشی در زمینه کارآفرینی دانشجویان در قالب گویه‌هایی پرداخته است. علائق اصلی در ۱۳ گویه اصلی مورد پرسش قرار گرفتند که جمع‌بندی نتایج حاصل در جدول (۲) نشان داده شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود از نقطه نظر پاسخ‌گویان، "نیاز به دانش کارآفرینی" با ضریب تغییرات ۰/۳۱۴ و

جدول ۲- اولویت‌بندی وضعیت موجود میزان نگرش و علاقه دانشجویان در زمینه کارآفرینی.

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	متغیرها
۱	۰/۳۱۳	۱/۲۱۸	۲/۶۵۶	شرکت در نشست‌های کارآفرینی با حضور کارآفرینان
۲	۰/۳۱۴	۱/۱۷۰	۳/۷۲۰	نیاز به دانش کارآفرینی
۳	۰/۳۳۶	۱/۲۲۵	۳/۶۴۳	اقدام به فعالیت‌های کارآفرینانه
۴	۰/۳۴۲	۱/۱۴۰	۳/۳۳۱	علاقه به مطالب و مباحث کارآفرینی
۵	۰/۳۴۴	۱/۱۸۴	۳/۴۴۵	گذارندن چند واحد درسی کارآفرینی به صورت اختیاری
۶	۰/۳۵۶	۱/۲۶۳	۳/۵۴۸	شرکت در دوره‌های آموزش کارآفرینی
۷	۰/۳۶۰	۱/۳۳۲	۳/۷۰۰	علاقه مندی به دریافت تسهیلات برای راه‌اندازی کسب‌وکار
۸	۰/۳۶۲	۱/۲۵۳	۳/۴۵۹	شرکت در مسابقه‌های دانشجویی در حوزه ایده‌های کارآفرینی
۹	۰/۳۷۳	۱/۲۶۳	۳/۳۸۲	علاقه مندی به پرداخت هزینه برای یادگیری کارآفرینی و کسب‌وکار
۱۰	۰/۳۷۸	۱/۳۶۶	۳/۶۱۱	تشکیل بخش مشاوره کارآفرینی در دانشگاه
۱۱	۰/۳۹۰	۱/۳۱۸	۳/۳۸۲	علاقه مندی به کمک در تأسیس مرکز کارآفرینی
۱۲	۰/۳۹۷	۱/۲۷۸	۳/۲۱۷	اطلاع از فعالیت‌های مراکز کارآفرینی
۱۳	۰/۴۱۲	۱/۲۳۸	۳/۰۰۶	گذارندان چند واحد درسی کارآفرینی به صورت اجباری

دسترسی به تسهیلات بانکی" با اختلاف میانگین ۱/۳۹ به ترتیب در رتبه‌های اول و دوم قرار دارند. به عبارت دیگر این موارد از اهمیت بالاتری برخوردار هستند. همچنین گویه‌های "آشنایی با انتخاب منابع اطلاعاتی جهت شروع کسب‌وکار" با اختلاف میانگین ۰/۹۱ و "توانایی شناسایی و انتخاب فرصت اقتصادی" با اختلاف میانگین ۰/۸۵ به ترتیب در آخرین اولویت‌های نیاز قرار گرفتند.

سومین بخش به تحلیل نیازهای مهارتی دانشجویان در زمینه کارآفرینی و اولویت‌بندی نیازهای مختلف مهارتی دانشجویان در قالب گویه‌هایی پرداخته است. نیازهای آموزشی اصلی در ۱۷ گویه مورد پرسش قرار گرفتند که جمع‌بندی نتایج حاصل در جدول (۳) نشان داده شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود از نقطه نظر پاسخ‌گویان، "توانایی جذب سرمایه" با اختلاف میانگین ۱/۴۱ و "توانایی

جدول ۳- بررسی میزان نیازهای مهارتی دانشجویان کشاورزی.

اولویت	اختلاف میانگین	میانگین مطلوب	میانگین موجود	متغیرها
۱	۱/۴۱	۳/۸۶	۲/۴۵	توانایی جذب سرمایه
۲	۱/۳۹	۳/۷۴	۲/۳۵	توانایی دسترسی به تسهیلات بانکی
۳	۱/۳۰	۳/۹۰	۲/۶۰	بازاریابی و مدیریت بازار
۴	۱/۲۹	۳/۵۴	۲/۲۵	امور گمرکی و ترخیص کالا
۵	۱/۲۴	۳/۸۲	۲/۵۸	توان تشکیل شبکه یا تشکل
۶	۱/۲۲	۳/۹۲	۲/۷۰	توان اعمال سیستم کنترل برای نظارت کسب و کار
۷	۱/۲۱	۳/۹۱	۲/۷۰	توان یافتن شیوه‌های جدید خرید و فروش
۸	۱/۱۶	۴/۱۸	۳/۰۲	توانایی فائق آمدن بر موانع و مشکلات
۹	۱/۱۵	۳/۷۲	۲/۵۷	توانایی شناسایی منابع ریسک
۱۰	۱/۱۲	۳/۸۳	۲/۷۱	توان شناسایی ضعف‌ها، قوت‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها
۱۱	۱/۰۷	۳/۸۳	۲/۷۶	توان رقابت و حفظ موقعیت کسب و کار
۱۲	۱/۰۶	۳/۸۵	۲/۷۹	آشنایی با فنون مذاکره و تصمیم‌گیری گروهی
۱۳	۱/۰۲	۳/۸۵	۲/۸۳	توانایی اداره کسب و کار و تثبیت آن
۱۴	۰/۹۷	۳/۸۳	۲/۸۶	توانایی اداره یک کار گروهی
۱۵	۰/۹۳	۳/۷۲	۲/۷۹	توان برقراری ارتباط با سازمان‌ها و مدیران
۱۶	۰/۹۱	۳/۷۹	۲/۸۸	آشنایی با انتخاب منابع اطلاعاتی جهت شروع کسب و کار
۱۷	۰/۸۵	۳/۶۱	۲/۷۶	توانایی شناسایی و انتخاب فرصت اقتصادی

می‌دهد که مقدار t معادل $۱۳/۹۸$ می‌باشد و بین وضعیت موجود و مطلوب در سطح $۰/۰۵$ تفاوت معناداری وجود دارد و این به معنای تأیید فرض H_0 بوده و نشان می‌دهد که وضعیت موجود و مطلوب آموزش کارآفرینی در سطح دانش و مهارت تفاوت معنی‌داری دارد.

در پژوهش حاضر یکی از اهداف اصلی مقایسه وضعیت موجود و وضعیت مطلوب نیازهای آموزشی بوده است. بر این اساس برای مقایسه بین وضعیت موجود و مطلوب نیازهای آموزشی دانشجویان در زمینه کارآفرینی و تأیید وجود شکاف بین این دو متغیر از آزمون t همبسته استفاده شد که نتایج آن در جدول (۴ و ۵) نشان داده شده است. نتایج نشان

جدول ۴- نتایج آزمون t همبسته برای وضعیت موجود و مطلوب نیازهای دانشی دانشجویان.

Sig	t	انحراف استاندارد	میانگین	مرحله	متغیر
۰/۰۰*	۱۳/۰۲	۰/۷۴۸	۲/۳۲	وضعیت موجود	وضعیت موجود و مطلوب نیازهای دانشی دانشجویان
		۰/۷۸۹	۳/۵۱	وضعیت مطلوب	

*معنی‌داری در سطح $۰/۰۵$ درصد

جدول ۵- نتایج آزمون t همبسته برای وضعیت موجود و مطلوب نیازهای مهارتی دانشجویان.

متغیر	مرحله	میانگین	انحراف استاندارد	t	Sig
وضعیت موجود و مطلوب نیازهای مهارتی دانشجویان	وضعیت موجود	۲/۶۷	۰/۷۴۸	۱۳/۹۸	۰/۰۰*
	وضعیت مطلوب	۳/۸۰	۰/۷۷۹		

* معنی داری در سطح ۰/۰۵ درصد

بحث و نتیجه گیری

آموزش کارآفرینی می‌تواند یکی از اثرگذارترین شیوه‌ها برای ورود آسان دانش‌آموختگان رشته‌های کشاورزی به بازار کار باشد. بنابراین، آماده‌سازی دانش‌آموختگان کشاورزی با استفاده از ابزار آموزش کارآفرینی امری ضروری است. در این راستا، آماده‌سازی دانش‌آموختگان کشاورزی باید در همه حیطه‌های دانشی، مهارتی و نگرشی مرتبط با کارآفرینی و در حین تحصیل انجام شود تا روحیه کارآفرینی در بین دانشجویان کشاورزی تقویت شود. از آنجا که کارایی و اثربخشی بیشتر برنامه‌های آموزش کارآفرینی در گرو نیازسنجی آموزشی است، پرداختن به موضوع شناخت نیازها در زمینه کارآفرینی، در نظام آموزش عالی کشاورزی لازم و ضروری است.

نتایج تحقیق نشان داد بالاترین اولویت‌های نیازهای دانشی دانشجویان کشاورزی مورد مطالعه مربوط به گویه‌های "آشنایی با قوانین و مقررات راه‌اندازی کسب و کار جدید"، "شناخت منابع اطلاعاتی مختلف جهت تدوین یک طرح کسب و کار" و "آشنایی با مسایل عملی کارآفرینی" در زمینه کشاورزی بوده است. این نتیجه با یافته‌های آراستی و

همکاران (۱۳۹۰)، خالدی و همکاران (۱۳۹۳)، حسنی و همکاران (۱۳۹۳) مطابقت دارد.

همچنین نتایج نشان داد دانشجویان کشاورزی مورد مطالعه در زمینه‌های "آشنایی با مفهوم و تعریف کارآفرینی" و "دانش و اطلاعات درباره ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینان" به ترتیب کمترین نیاز دانشی را احساس کرده‌اند. نتایج بیانگر وجود تفاوت معنی‌داری بین وضعیت موجود و مطلوب نیازهای کارآفرینی در بین دانشجویان کشاورزی بود که با یافته‌های کواری و حسینی (۱۳۹۰) و صفری و سمیع‌زاده (۱۳۹۱) همخوانی دارد. در بخش نیازهای مهارتی در زمینه آموزش کارآفرینی بالاترین اولویت‌ها مربوط به "توانایی جذب سرمایه" و "توانایی دسترسی به تسهیلات بانکی" بود. نتایج به‌دست آمده با نتایج رحمانی و همکاران (۱۳۹۲) همخوانی ندارد اما خالدی و همکاران (۱۳۸۸) ایجاد تولیدات و خدمات جدید را از مهم‌ترین اولویت‌ها برشمردند. بر اساس نتایج، دانشجویان مورد مطالعه بیشترین نگرش مثبت را نسبت به "نیاز به دانش کارآفرینی" و "شرکت در نشست‌های کارآفرینی با حضور کارآفرینان" داشته‌اند. فایول (۲۰۱۵) نیز به نقش آموزش در ایجاد نگرش مثبت به کارآفرینی اشاره داشته است.

منابع

- احمدی، م. و شرفی، م. ۱۳۹۱. بررسی نیازهای آموزشی دانشجویان دوره کارشناسی رشته مهندسی برق دانشکده فنی دانشگاه تهران در زمینه کارآفرینی. کنفرانس ملی کارآفرینی، خلاقیت و سازمان‌های آینده، تهران.

۲. اسکندری، آ.، زارع، ا. و شریفزاده، م. ۱۳۹۴. کیفیت تدریس و نیازهای آموزشی هنرجویان هنرستان‌های کشاورزی استان فارس. فصل‌نامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، ۳۵: ۱۰۶-۹۴.
۳. آراستی، ز.، سعید بنادکی، س. و ایمانی‌پور، ن. ۱۳۹۰. نقش آموزش درس مبانی کارآفرینی در قصد کارآفرینی دانشجویان رشته‌های غیر مدیریت (مطالعه موردی: دانشکده‌های هنر و ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران). توسعه کارآفرینی، ۱۴(۴): ۱۲۴-۱۰۷.
۴. حسنی، م.، شهودی، م.، سامری، م. و شهودی، س. ۱۳۹۳. موقعیت و مطلوبیت آموزش مهارت‌های کشاورزی سازمان فنی و حرفه‌ای آذربایجان غربی از دیدگاه کارفرمایان، مربیان و کارآموزان. فصل‌نامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، ۳۱: ۹۳-۸۱.
۵. خالدی، خ.، آگهی، ح. و اسکندری، ف. ۱۳۹۳. نیازهای آموزشی مدیریت کارآفرینی دانشجویان دانشکده‌های کشاورزی غرب ایران. فصل‌نامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، ۳۰: ۱۵-۳.
۶. رحمانی، ف.، یعقوبی‌فرانی، ا.، مهدی‌زاده، ح. و نادری‌مهیدی، ک. ۱۳۹۲. بررسی نیازهای آموزشی فارغ‌التحصیلان کشاورزی در زمینه برخی مهارت‌های پایه مدیریت و راه‌اندازی کسب و کار. پنجمین همایش ملی آموزش، تهران.
۷. رضایی، ر.، کریمی، آ.، میری کرم، ف. و صفا، ل. ۱۳۹۱. بررسی نیازهای آموزشی دانشجویان کارشناسی ارشد رشته‌های کشاورزی در زمینه کارآفرینی (مطالعه موردی: دانشگاه زنجان). نشریه توسعه کارآفرینی، ۵ (۳): ۸۴-۶۵.
۸. ریاحی، م.، عباسی، ع. و چیدری، م. ۱۳۹۶. نیازسنجی آموزشی زنان روستایی در زمینه دوره‌های تک پودمانی مهارتی علمی- کاربردی کشاورزی در استان تهران. فصل‌نامه تعاون و کشاورزی، ۳۲۹: ۲۷-۱.
۹. سعیدی مهرآباد، م. و مهتادی، م. ۱۳۸۷. تأثیر آموزش کارآفرینی بر توسعه رفتارهای کارآفرینانه (مطالعه موردی: آموزش‌های کارآفرینی وزارت کار و امور اجتماعی). توسعه کارآفرینی، ۱ (۲): ۷۴-۵۷.
۱۰. صبوری، ا. ح. و مینایی، م. ص. ۱۳۸۸. طبقه‌بندی نیازهای آموزشی گلخانه‌داران شهرستان گرمسار از دیدگاه گلخانه‌داران و کارشناسان کشاورزی. پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی، ۲ (۳): ۴۲-۵۴.
۱۱. صفری، س. و سمیع‌زاده، م. ۱۳۹۱. نیازسنجی آموزش و مهارت کارآفرینی در رشته‌های علوم انسانی. نشریه فناوری آموزش، ۷ (۱): ۷۹-۶۵.
۱۲. عمانی، ا. ر. و چیدری، م. ۱۳۸۱. نقش آموزش و ترویج بر سطح فنی گندمکاران استان خوزستان. ماهنامه جهاد، ۲۳-۵۶.
۱۳. فتحی و اجارگاه، ک. و فخام‌زاده، پ. ۱۳۸۸. نیازسنجی آموزشی، الگوها و فنون، تهران: انتشارات آبیژ.
۱۴. کراری، س. و عزیزی، م. ۱۳۹۴. نیازسنجی آموزش کارآفرینی بازنشستگان (مورد مطالعه: کانون بازنشستگان آجا). فصل‌نامه آموزش در علوم انتظامی، ۳ (۴): ۵۸-۳۵.
۱۵. کواری، ح. و حسینی، م. ۱۳۹۰. نیازسنجی دوره‌های آموزشی موردنیاز و پیشنهادی به منظور ایجاد کارآفرینی و کارایی در دانشجویان و دانش‌آموختگان دانشگاه‌های علوم پزشکی جنوب کشور. فصل‌نامه علوم پزشکی جهرم، دوره نهم، شماره ویژه نامه، ۶۰-۵۴.
۱۶. کردنائیچ، ا. و همکاران. (۱۳۹۱). ابزار سنجش ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینان. تهران: انتشارات مرکز کارآفرینی دانشگاه تربیت مدرس.

۱۷. موحدی، ر.، حیدری ترازک، خ. و سامیان، م. ۱۳۹۳. آموزش کارآفرینی کشاورزی پیش نیاز توسعه کشاورزی. نشریه کارآفرینی در کشاورزی، ۱ (۴): ۳۳-۴۸.
18. Abdul Karim, M.S. 2016. Entrepreneurship Education in an Engineering Curriculum. *Procedia Economics and Finance*, 35: 379-387.
19. Anderson, M.S. 2001. The complex relations between the academy and industry: views from the literature. *J. Higher Educ*, 72(2): 224-6.
20. Chaudhary, H., and Jain, S. 2017. Impact of Entrepreneurship Education on Entrepreneurial Intentions of Potential Entrepreneurs in India.
21. Fayolle, A. 2015. The Impact of Entrepreneurship Education on Entrepreneurial Attitudes and Intention: Hysteresis and Persistence. Pp: 75-93.
22. Gámez Gutiérrez, J., and Garzón Baquero, J.E. 2017. New cross-proposal entrepreneurship and innovation in educational programs in third level (tertiary) education. *Contaduría y Administración*, 62: 239-261.
23. Knowles, M. 1973. "The modern practice of adult education", Follett Publishing Co., Chicago.
24. Postigo, S. 2002. Entrepreneurship Education in Argentina. The Case of San Anders University. Paper presented for the internationalizing entrepreneurship education and training conference in Ent 2000 Malaysia July 8-10.
25. Reichert, S. and Tauch, C. 2003. Trends and Progress towards the European Higher Education Area. A Report Prepared for the European University Association (EUA). Genève: EUA.
26. Sánchez, J.C. 2011. "University training for entrepreneurial competencies: Its impact on intention of venture creation", *International Entrepreneurship and Management Journal*, 7(3): 239-254.
27. Varela, R., Moreno, J., and Bedoya, M. 2015. GEM Colombia 2006-2013. Cali: Icesi.

Gorgan University of Agricultural
Sciences and Natural Resources

Journal of Entrepreneurship in Agriculture Vol. 5 (1), 2018
<http://jead.gau.ac.ir>

Studying on the educational needs of agricultural students about entrepreneurship (case study on faculty of agriculture Bu-Ali Sina and Kurdistan universities)

***R. Movahedi¹, F. Awatefiakmal², M. Zamiriarasteh³ and S.K. Salehi⁴**

¹Associate Prof., Dept., of Agricultural Extension and Education, Bu-Ali Sina University, Hamedan,

²M.Sc. Graduated, Dept., of Agricultural Extension and Education, Bu-Ali Sina University, Hamedan,

³M.Sc. Dept., of Agricultural Economics, Kurdistan University, Sanandaj,

⁴M.Sc. Scientometric Expert in Bu-Ali Sina University, Hamedan

Received: 27/9/2015; Accepted: 10/12/2015

Abstract

The purpose of this research was to assess the educational needs of agricultural students about entrepreneurship. The present applied research is a descriptive which has done with a surveying method. The statistical population of this study was the senior students of all agricultural fields at Hamedan and Kurdistan Universities in 2017. Sampling was census method (n = 157). In order to study the educational needs of the students about entrepreneurship education, the common method of need assessment has been used, namely, comparing existing and desirable status in three levels of knowledge, attitude, and skill. The data gathering tool was a structured questionnaire consisting of four sections of students' individual information, knowledge needs in entrepreneurship, attitude and skills requirements in entrepreneurship and business establishment. Content validity of the questions was approved by a number of agricultural experts and its reliability was measured using Cronbach's alpha coefficient, which was more than 0.8 for all three levels of knowledge, attitude, and skill. After collecting data and coding, SPSS18 software was used to analyze the data. The results showed that the highest priorities of the knowledge needs of agricultural students were familiarity with the rules and regulations for setting up a new business, the recognition of different information sources for the formulation of a business plan and familiarity with practical entrepreneurship issues. In analyzing the attitude needs of the students the highest ranks were about entrepreneurship knowledge and entrepreneurship meeting with participation of entrepreneurs. In terms of skills needs, the highest priority was related to the ability to raise funds and the ability to access banking facilities.

Keywords: Need Assessment, Entrepreneurship, Agricultural Students

*Corresponding Author: r.movahedi@basu.ac.ir